

SAKSBEHANDLER
Øystein Hagland

VÅR DATO
10.11.2023

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
23/03221-1

DERES REF.

DERES DATO

Se mottakerliste

Romanifolket/taterne - satsning på kulturminner knyttet til nasjonale minoriteter

Riksantikvaren starter nå satsningen på kulturminner knyttet til romanifolket/taterne. Satsningen skal øke bevisstheten rundt romanifolket/taternes kulturarv. Vi ønsker en bred involvering – her er det mange gode krefter som kan bidra, og særlig viktig er romanifolket/taternes egne stemmer. Satsningen blir koordinert av Riksantikvaren. Fylkeskommunene har et særlig ansvar for å samle informasjon om kulturminner knyttet til romanifolket/taterne i sine fylker.

I dette brevet får dere informasjon om:

- Bakgrunn og oppdrag
- Mål for satsningen
- Kulturarv: definisjon og avgrensning
- Roller og oppdrag for: fylkeskommunen, minoritetsgruppa, ABM-sektoren og andre
- Kriterier og kategorier som brukes ved utvelgelse
- Kontaktinformasjon

Bakgrunn og oppdrag

Satsningen på romanifolkets/taternes kulturminner er viktig for kulturmiljøforvaltningens arbeid med en mer representativ fredningsliste. Fredningslista skal speile det norske samfunnet, med kulturminner og kulturmiljøer som synliggjør våre historier og hvem vi er.

Kulturmiljøforvaltningen, det vil si fylkeskommunene og Riksantikvaren, skal ivareta et utvalg kulturminner fra de nasjonale minoritetene. Dette er et av de prioriterte temaene for Riksantikvarens fredningsarbeid. Riksantikvaren skal følge opp regjeringens kulturmiljøpolitikk i

tråd med meldingene *Leve med kulturminner*¹, *Framtid med forfeste*² og *Nye mål i kulturmiljøpolitikken*.³ Gjennom ratifikasjonen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, har Norge forpliktet seg til å følge opp dette ansvaret.⁴ Riksantikvarens arbeid med dette er blant annet omtalt i meldingen *Nasjonale minoriteter - en helhetlig politikk*.⁵

Mål for satsningen

Gjennom satsningen skal vi arbeide med følgende temaer og målsettinger:

- *Bevaring av mangfold og et representativt utvalg for fredning*
- *Kunnskapsutvikling og bevisstgjøring*
- *Medvirkning og dialog*

Mål: bevaring av mangfold av kulturmiljø og et representativt utvalg for fredning:

Kulturmiljøforvaltningen skal sammen med romanifolket/taterne og andre interessenter kartlegge, dokumentere og registrere kulturminner og kulturmiljø med tanke på vern og formidling av romanifolket/taternes historie i Norge. Det kan også være naturlig å se til nordisk og europeisk historie.

Satsningen skal sikre at et utvalg kulturminner og kulturmiljø etter romanifolket/taternes liv fredes etter kulturminneloven.

Mål: Kunnskapsutvikling og bevisstgjøring:

Bevaring avhenger av kunnskap. Det er ikke gjort tilstrekkelig på taternes historie i Norge, og det finnes få registreringer av kulturminner/kulturmiljø. Bevisstgjøring og kunnskap innen befolkningsgruppen, i lokalsamfunn, i forvaltningen og i ABM-sektoren (arkiv, bibliotek og museum) er nøkkelfaktorer for forståelse og vilje til bevaring av kulturminner og kulturmiljø etter romanifolket/taternes liv.

Satsningen skal bidra til økt kunnskap og bevissthet om nasjonale minoriteters kulturminner og det særlige ansvaret vi har for å ta hensyn til disse historiene.

¹ St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2004-2005-/id406291/?ch=1>

² Meld. St. 35 (2012-2013) *Framtid med forfeste*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-35-20122013/id725021/>

³ Meld. St. 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken — Engasjement, bærekraft og mangfold*

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20192020/id2697781/>

⁴ Rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter – ETS nr. 157

<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1995-02-01-1>

⁵ Meld.St.12 (2020-2021) *Nasjonale minoriteter - en helhetlig politikk*

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-20202021/id2814676/?ch=1>

Mål: dialog, involvering og medvirkning.

Nasjonale minoriteter har rett på å definere sin egen kulturarv. Dette gjør vi gjennom involvering av romanifolket/taterne, slik at de spiller inn hvilke kulturmiljøer og kulturminner de mener er viktig for å ivareta sin historie. Vi i kulturmiljøforvaltningen skal ta imot innspillene og vurdere disse for vern eller fredning innenfor de regelverkene vi har gjennom kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Satsningen har som mål å forsterke dialog og skape en møteplass mellom forvaltning og minoriteten for gjensidig kunnskapsutveksling, forståelse og bevissthet.

Fylkeskommunens rolle og oppgave

Riksantikvaren ber om at fylkeskommunene bistår i arbeidet, i første omgang med å kartlegge og registrere aktuelle kulturminner/kulturmiljøer, samt at disse spilles inn til Riksantikvaren via skjema og rom i Teams.

Vi oppfordrer fylkene til å ta kontakt med lokale museer, arkiver og ressurspersoner eller historielag som kan belyse romanifolket/taternes historie lokalt og regionalt.

De registrerte kulturmiljøene/kulturminnene skal legges inn i Askeladden (forvaltningens kulturmiljødatabase).

Frist for fylkeskommunenes tilbakemelding er 15. mai 2024

Riksantikvaren viser også til DFØs e-læringsprogram om urfolk og minoriteter, og oppfordrer alle berørte ansatte i fylkeskommunene til å gjennomføre dette:

<https://laeringsplattformen.dfo.no/kursoversikt/e-laeringsprogram-om-samer-og-nasjonale-minoriteter>

Minoritetsgruppens rolle og oppgave

Romanifolket/taterne skal involveres med å identifisere kulturminner/kulturmiljøer knyttet til sin historie og kultur. Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av minoriteter inneholder prinsippet om selvidentifisering. Prinsippet legges også til grunn for kulturmiljøforvaltningens arbeid. Riksantikvaren ber om råd og bistand fra minoritetsorganisasjonene til å nå alle som kan ha interesse av satsningen.

Hovedperiode for innspill fra minoritetsgruppen vil være frem til 1. juli 2024

Innspill sendes inn til fylkeskommunen eller til Riksantikvaren e-post: postmottak@ra.no, eller som post til:

Riksantikvaren

Postboks 1483 Vika

0116 Oslo

Riksantikvaren har også en nettside der det er mulig å sende inn innspill, også anonymt om det er å foretrekke: [Romanifolkets / taternes kulturminner - Riksantikvaren](#)

Riksantikvarens rolle og oppgave

Riksantikvaren er rådgiver for Klima- og miljødepartementet og iverksetter regjeringens kulturmiljøpolitikk. Riksantikvaren koordinerer satsningen og har kontakt med sentrale aktører innenfor fagområdet, og det er Riksantikvaren som har fredningsmyndigheten.

Hva er kulturminner og kulturmiljø?

Kulturminner og kulturmiljøer er fysiske spor etter menneskelig aktivitet som tillegges verdi. Kulturminner og kulturmiljøer må være fysiske og skal kunne kartfestes, slik som steder, bygninger og andre objekter. De skiller seg fra løse gjenstander og kulturtradisjoner som kniver, drakter, musikk og andre kulturuttrykk, som ivaretas av arkiver, biblioteker og museene.

Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i vårt fysiske miljø. Begrepet omfatter også steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi er kulturminner, eller kan inngå som del av et kulturminne

Et kulturmiljø er et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi kan inngå i et kulturmiljø.

Kriterier og kategorier som brukes ved utvelgelse

Kriterier

Kulturmiljøforvaltningen vurderer kulturminneverdi basert på en rekke kriterier, fordelt på kunnskaps- og kildeverdi og opplevelsesverdi.

Generelt er bruk og vektning av kriterier ulikt for hvert kulturminne, og baseres blant annet på kategori og tilhørighet. Kulturmiljøforvaltningen skiller mellom kulturminner og -miljø av lokal, regional og nasjonal verdi. For at et kulturminne skal fredes, dvs. vern med hjemmel i kulturminneloven skal det ha nasjonal verdi, men ikke alle kulturminner av nasjonal verdi vil bli fredet.

Kulturminneverdi knyttet til nasjonale minoriteter vurderes med de samme kriteriene som øvrige kulturminner, men ut fra representativitet for de enkelte befolkningsgruppene. I vurdering av nasjonal verdi tillegges vi prinsippet om egenidentifisering betydelig vekt.

Kriterier for nasjonal verdi er at kulturminnet

- representer faser med særlig betydning for historien
- er knyttet til virksomhet med særlig betydning for historien
- er av særlig betydning for en eller flere etniske grupper
- har særlig arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi
- har særlig betydning som kilde for historien fordi det finnes få eller ingen skriftlige kilder
- har særlig betydning som ressurs for lokal utvikling og verdiskapning
- har alder og type som utløser juridiske virkemidler på nasjonalt plan, se kulturminneloven

Kategorier

Kulturminnene knyttet til reise, som liggesletter og boplasser, men også overnattingssteder på skysstasjoner og på gårder, samt vinterboliger.

Kulturminner knyttet til næringsutøvelse som f.eks. i tilknytning til hest, fartøy, blikk og kobberarbeid og handel. Eksempler kan være bosteder, smier, markeds plasser. Herunder også kulturminner som kan knyttes til grensekryssende virksomhet.

Kulturminner knyttet til tro og religionsutøvelse. Mange av romanifolket/taterne har tilknytning til lav- og frikirkelige organisasjoner i det 20. århundret.

Kulturminner knyttet til forfølgelse og tvangsassimilering F.eks. knyttet til Norsk misjon for hjemløses arbeid, minnesmerker mv. De vanskelige historiene er viktige historier å ivareta for å synliggjøre dem for fremtiden som grunnlag for refleksjon rundt verdigrunnlaget for samfunnet, samtidig som ofre og etterlatte skal ivaretas på en god måte. Den vanskelige, eller smertefulle, kulturarven er sentral for å forstå og forsones med fortiden. Kulturmiljøforvaltningen har erfaring i arbeid med smertefull kulturarv blant annet med krigens kulturminner, landsverneplaner og andre nasjonale minoriteter.

Allerede vernede kulturminner. Mange kulturminner som har vern har også tilknytning til nasjonale minoriteter. Det kan f.eks. være markeds plasser, institusjoner innenfor helsesektoren, justissektoren, forsvarssektoren, primærnæringene eller tekniske og industrielle kulturminner.

Tilknytning til andre prioriterte områder Vi viser til at mange av kulturminnene etter romanifolket/taterne vil også vil knyttes andre prioriterte områder for kulturmiljøforvaltningen så som handel, kulturminner i utmark, fellesskap og demokrati, ferdsel, bosetning etter industrialisering, etter-reformatorsk arkeologi m.v. Vi ber om at fylkene også registrerer disse sammenfallende, slik at mangfoldet i kulturminnene kommer frem.

Kontaktinformasjon

Øystein Hagland, seniorrådgiver (koordinator for satsingen), e-post Oystein.Hagland@ra.no, tlf. 98202841

Sigrud Murud, seksjonssjef, e-post: Sigrud.Murud@ra.no, tlf. 48041840

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløkken
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi: Norges Museumsforbund, Akersgata 43, 0158 OSLO/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Kommunal- og distriktsdepartementet, Postboks 8112 Dep, 0032 OSLO/ Kulturdirektoratet, Postboks 4808 Nydalen, 0422 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Agder fylkeskommune		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Byantikvaren - Oslo		Postboks 2094 Grünerløkka	0505 OSLO
Innlandet fylkeskommune		Postboks 4404 Bedriftssenteret	2325 HAMAR
Landsorganisasjonen for Romanifolket		c/o Lars Harstad Postboks 8116	4675 KRISTIANSAND S
Møre og Romsdal fylkeskommune		Fylkeshuset, Postboks 2500	6404 MOLDE
Nordland fylkeskommune		Postboks 1485 Fylkeshuset	8048 BODØ
Rogaland fylkeskommune		Postboks 130 sentrum	4001 STAVANGER
Taternes Landsforening		Postboks 222	2240 Magnor
Troms og Finnmark fylkeskommune - Romssa ja Finnmarkku fylkkagjelda		Postboks 701 Fylkeshuset	9800 VADSØ
Trøndelag fylkeskommune		Fylkets hus, Postboks 2560	7735 STEINKJER
Vestfold og Telemark fylkeskommune		Postboks 2844	3702 SKIEN
Vestland Bondelag		Hafstadvegen 21	6800 FØRDE
Viken fylkeskommune		Postboks 1200 Sentrum	0107 OSLO
Anno museum avd. Glomdalsmuseet		Postboks 117	2401 ELVERUM